İş sağlığı ve güvenliği eğitimi

Türkiye ve dünyada iş sağlığı ve güvenliği

YENİ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu

ULUDAĞ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu

ofis akademi

ASYA AKADEMİ
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ EĞİTİM KURUMU

Eğitimin amacı

Amaç

Katılımcılara istatistiksel veriler ve karşılaştırmalarla dünyada ve Türkiye'deki iş sağlığı ve güvenliği durumu hakkında temel bilgiler kazandırmak.

Hedef

Katılımcıların aşağıdaki verileri kullanarak mevcut İSG durumunu değerlendirebilmesi:

- ILO ve Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) küresel tahminleri
- Eurostat ve Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı'nın (EU-OSHA) AB verileri
- SGK ve TÜİK'in Türkiye verileri

Bölüm 1

Uluslararası çerçeve

Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve ILO belgelerinde iş sağlığı ve güvenliği

YENİ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ULUDAĞ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ofis akademi
ASYA AKADEMİ

İş sağlığı ve güvenliği bir insan hakkıdır

“Herkesin çalışma, mesleğini seçme ve adil ve uygun iş koşullarında çalışma hakkı vardır.”

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1948, madde 23

BM ve ILO belgelerinde güvenli çalışma hakkı

1948	BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi: çalışma, mesleğini seçme ve adil ve uygun koşullarda çalışma hakkı (md. 23).
1966	BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi kabul edildi; 1976'da yürürlüğe girdi. Taraf devletler herkesin adil ve uygun çalışma koşullarına, özellikle güvenli ve sağlıklı çalışma koşullarına sahip olma hakkını tanır (md. 7). İş sağlığı ve güvenliği, bu taahhütleri karşılayacak kilit faaliyettir.
1981	ILO 155 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamı Sözleşmesi: tutarlı bir ulusal İSG politikası ve işletme düzeyinde önlemler.
2022	ILO, güvenli ve sağlıklı çalışma ortamını çalışma yaşamının temel ilke ve haklarına ekledi; 155 sayılı sözleşme temel sözleşmeler arasına girdi.

Avrupa'da İSG politikasının gelişimi

1978	Avrupa Toplulukları'nın ilk iş sağlığı ve güvenliği eylem programı kabul edildi.
1980	80/1107/AET sayılı Direktif, kimyasal, fiziksel ve biyolojik etkenlere maruziyet riskine karşı alınacak tedbirlerin çerçevesini belirledi; ardından birçok özel direktif kabul edildi.
1987	Avrupa Tek Senedi, Antlaşma'ya çalışma ortamında sağlık ve güvenliğin iyileştirilmesini öngören 118A maddesini ekledi; bu hüküm bugün AB'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın 153. maddesidir.
1989	Haziran: 89/391/AET sayılı Çerçeve Direktif. Aralık: İngiltere dışındaki 11 üye devlet, İşçilerin Temel Sosyal Haklarına İlişkin Topluluk Şartı'nı kabul etti.
2007	2005 Bahar Zirvesi'nde gözden geçirilen Lizbon Stratejisi çerçevesinde 2007–2012 Topluluk İSG Stratejisi: yeni risklerin ele alınması ve "az kaza, çok verimlilik" ilkesi.
2014	2014–2020 AB İSG Stratejik Çerçevesi.
2021	2021–2027 AB İSG Stratejik Çerçevesi: işle ilgili ölümlerde "sıfır" (Vision Zero) yaklaşımı.

1978–1989

İlk eylem programı ve Çerçeve Direktif

1978 eylem programının amaçları

- Çalışma koşullarının düzeltilmesi
- İş kazaları ve meslek hastalıklarının nedenleri hakkında daha iyi bilgi sağlanması
- Risklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi, denetimin yürürlüğe konması
- Sağlanan bilgiler ışığında tutum ve davranışlarda gelişme sağlanması

89/391/AET sayılı Çerçeve Direktif

Mesleki risklerin önlenmesi, risk ve kaza etkenlerinin ortadan kaldırılması, işçilerin ve temsilcilerinin bilgilendirilmesi, onlara danışılması, katılımları ve eğitimleri konularında genel ilkeleri belirler.

Bir değerlendirmeye göre 118A maddesine dayanan direktiflerin üye devletlerde uygulanma oranı 1996'da %74 iken sonradan %98'e ulaşmış; birlik yasaları halk için bir gerçekliğe dönüşmüştür.

2021

AB İSG Stratejik Çerçevesi 2021–2027

170 milyon

AB'deki yaklaşık çalışan sayısı

3.300+

2018'de ölümlü iş kazası; ayrıca 3,1 milyon ölümcül olmayan kaza

200 bin+

her yıl işle ilgili hastalıklardan ölüm

%3,3

kaza ve hastalıkların AB GSYH'sine yıllık maliyeti; 2019'da yaklaşık 460 milyar €

Öncelikler: yeşil, dijital ve demografik dönüşümde değişimi öngörmek ve yönetmek; iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesini iyileştirmek ve işle ilgili ölümlerde "sıfır" yaklaşımını benimsemek; sağlık krizlerine hazırlığı artırmak.

Kaynak: Avrupa Komisyonu, AB İş Sağlığı ve Güvenliği Stratejik Çerçevesi 2021–2027 (28 Haziran 2021).

2003

Türkiye’de AB müktesebatına uyum

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı ile Programın Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine İlişkin 2003/5930 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 24 Temmuz 2003 tarihli ve 25178 mükerrer sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Sosyal politika ve istihdam alanındaki mevzuat uyumu beş başlıkta gruplandı:

1. Bireysel ve toplu iş hukuku
2. İş sağlığı ve güvenliği
3. Sosyal diyalog
4. Kadın-erkek eşitliği
5. Ayrımcılığın önlenmesi

1971 tarihli 1475 sayılı İş Kanunu’nun yerini alan 4857 sayılı İş Kanunu’nun (2003) İSG’ye ilişkin 77–89. maddeleri uyumun yasal zeminini hazırladı; Ulusal Program’daki 21 AB İSG direktifi yönetmeliklerle mevzuatımıza aktarıldı.

Ana direktiften 6331'e: risk değerlendirmesi

- AB İSG direktiflerinin yapısına bakıldığında 89/391/AET sayılı Konsey Direktifi "ana direktif"tir; diğer direktifler ona atıf yapan yardımcı direktiflerdir.
- Ana direktif başta olmak üzere tüm direktifler işverene **risk değerlendirmesi** yapma zorunluluğu getirir.
- Türkiye'de 4857 sayılı Kanun'un İSG hükümleri 2012'de 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile yürürlükten kaldırıldı (md. 37).
- Risk değerlendirmesi yükümlülüğü bugün 6331 sayılı Kanun'un 10. maddesinde yer alır; usul ve esaslar İSG Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği'yle (RG 29.12.2012) belirlenmiştir.

Ulusal düzeyde danışma organları

Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve ILO 155 sayılı Sözleşme doğrultusunda; ihtiyaç, öncelik ve politika geliştirmek, stratejileri belirlemek ve önerilerde bulunmak üzere işçi ve işveren sendikaları, ilgili kamu kurumları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla kuruldu.

Bugün dayanağı 6331 sayılı Kanun'un 21. maddesidir. 2025/11 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi'yle yeniden düzenlenen Konsey, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı veya bakan yardımcısının başkanlığında toplanır; yılda en az bir kez toplanır.

Üçlü Danışma Kurulu

4857 sayılı İş Kanunu'nun 114. maddesine dayanır.

Çalışma barışının ve endüstri ilişkilerinin geliştirilmesi, çalışma hayatıyla ilgili mevzuat ve uygulamaların izlenmesi için Hükümet ile işveren, kamu görevlileri ve işçi sendikaları konfederasyonları arasında etkin danışmayı sağlayan, üçlü temsile dayalı istişari bir kuruldur.

1981

ILO 155 sayılı İSG ve Çalışma Ortamı Sözleşmesi

94

ILO'nun 187 üye devletinden onaylayanlar, Haziran 2026 itibarıyla en az

2005

Türkiye'nin sözleşmeyi onayladığı yıl

2022

sözleşmenin temel sözleşme ilan edildiği yıl

1981'de kabul edilen sözleşme, tutarlı bir ulusal İSG politikası ve işletme düzeyinde önlemler öngörür. 2026'da Japonya (92. ülke), Fransa ve Almanya da sözleşmeyi onayladı.

Sözleşmeyi, ILO'nun 175 üyesi bulunduğu dönemde 37 ülke onaylamıştı.

Kaynak: ILO NORMLEX ve ILO duyuruları (Nisan–Haziran 2026).

Bölüm 2

Risk değerlendirmesi: Avrupa deneyimi

2000'lerin başından bugüne uygulama düzeyi

YENİ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ULUDAĞ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ofis akademi
ASYA AKADEMİ

2000’lerin başı

Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi raporu

Türkiye

- Risk değerlendirmesi ve yazılı belgelendirme genelde kurumsal hâle getirilememişti.
- Risk değerlendirmesi kavramı ülke ve toplum geneline yaygınlaştırılamamıştı.

Fransa ve Almanya

- **Fransa** (5.11.2001 düzenlemesi): risk değerlendirmesi en az yılda bir kez yapılacak ve belgelendirilecek.
- **Almanya:** bütün işyerlerinin %75’i sistematik ve ayrıntılı risk değerlendirmesi yapmıştı.

AB Adalet Divanı, C-5/00 (7.2.2002)

Almanya aleyhine karar: 10 ve daha az işçi çalıştıran işyerlerinde risk değerlendirmesinin yazılı belgelendirilmesi için işverene yükümlülük getirmeyen yasal düzenleme direktife aykırı bulundu.

2000’lerin başı

Danimarka, Hollanda ve İngiltere

Danimarka

İşyerlerinin %50’si risk değerlendirmesi yapmıştı. İşçi sayısına göre:

Çalışan	Oran
5–19	**%27**
20–49	**%61**
50–199	**%67**
200+	**%95**

Hollanda

İşyerlerinin %58’i yapmıştı: 2–9 çalışanlılarda %52, 20+ çalışanlılarda %80, 100+ çalışanlılarda %96.

Yapmayan işverenlerin gerekçeleri: %30 gerekli değil, %21 zamanında yaptırmamış, %9 yükümlülüğü bilmiyor, %8 hiç duymamış, %7 çok zaman ve para gerektiriyor.

İngiltere

- 89/391 uyumlaştırıldıktan sonra işyerlerinin %50’si bir kez risk değerlendirmesi yapmıştı; bütün işyerlerinde oran %80’di.
- İşyerlerinin %22’sinde hiçbir doküman yoktu.
- Doküman yükümlülüğünü yerine getirmeyenler: büyük ölçekli işyerlerinin %3’ü, 50 ve daha fazla işçi çalıştıranların %24’ü.

2024

Bugün Avrupa'da risk değerlendirmesi

EU-OSHA'nın dördüncü Avrupa İşletmeler Yeni ve Ortaya Çıkan Riskler Araştırması (ESENER 2024) sonuçlarına göre AB-27'de:

41.458

işyeriyle görüşüldü

%76

işyeri düzenli olarak risk değerlendirmesi yapıyor

%79

risk değerlendirmesi yapanlar, çalışanları önlemlerin tasarım ve uygulamasına katıyor

En yaygın risk etkenleri uzun süre oturma (%64) ve tekrarlayan el ve kol hareketleri (%63). Düzenli uzaktan çalışanı bulunan işyerlerinin oranı 2019'daki %13'ten %23'e çıktı.

Kaynak: EU-OSHA, ESENER 2024 ilk bulgular (2025).

Bölüm 3

Dünyada ve Avrupa'da durum

ILO, DSÖ, Eurostat ve EU-OSHA verileri

YENİ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ULUDAĞ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ofis akademi
ASYA AKADEMİ

Küresel tahminler: dün ve bugün

Gösterge	2000'lerin ortası (ILO)	Güncel tahmin
İşle ilgili ölüm	**2,2 milyon**	**2,93 milyon**
Hastalık kaynaklı ölüm	**1,7 milyon**	**2,6 milyon**
İş kazası kaynaklı ölüm	**350 bin**	**330 bin**
Günde ortalama ölüm	**yaklaşık 6 bin**	**yaklaşık 8 bin**
Ölümcül olmayan iş kazası	**250 milyon**	**395 milyon yaralanma**
Ölümcül olmayan meslek hastalığı	**160 milyon**	**güncel tahmin yok**

Güncel tahmin: ILO (2023), 2019 verileri. Yöntem farkları nedeniyle iki dönem doğrudan karşılaştırılamaz.

2016

DSÖ/ILO ortak tahminleri

1,9 milyon

işle ilgili hastalık ve yaralanmalardan ölüm

745 bin

uzun çalışma saatlerine (haftada 55+ saat) bağlı ölüm

360 bin

iş yaralanmalarına bağlı ölüm

En çok ölüme yol açan hastalıklar kronik obstrüktif akciğer hastalığı (450 bin), inme (398 bin) ve iskemik kalp hastalığıdır (347 bin). Nüfusa oranla işle ilgili ölümler 2000–2016 arasında %14 azaldı; uzun çalışma saatlerine bağlı kalp hastalığı ve inme ölümleri ise %41 ve %19 arttı.

Kaynak: DSÖ/ILO, İşle İlgili Hastalık ve Yaralanma Yükü Ortak Tahminleri 2000–2016 (2021).

Tehlikeli maddeler, asbest ve silika

Önceki ILO tahminleri

- Zehirli maddeler nedeniyle her yıl 438 bin işçi ölüyor.
- Dünyadaki cilt kanserlerinin %10'u işyerinde zehirli maddelerle temastan kaynaklanıyor.
- Asbest nedeniyle yılda 100 bin kişi ölüyor; üretim 1970'lerden beri azalsa da geçmişte maruz kalanlar için risk sürüyor.

Silikoz

- Silis tozunun yol açtığı ölümcül akciğer hastalığı on milyonlarca insanı etkiliyor.
- Latin Amerika'da maden işçilerinin %37'si silikozlu; 50 yaş üstünde oran %50.
- Hindistan'da taş kalem işçilerinin %50'si, taş kırma işçilerinin %36'sı silikozlu.

DSÖ/ILO ortak tahminleri, 2016

- İşte asbest maruziyeti yılda 200 binden fazla ölüme yol açıyor; bu, işle ilgili kanser ölümlerinin %70'inden fazlası.
- İşte silika maruziyeti 42.258 ölüme yol açtı.

İnşaat sektörü

60.000

ILO'nun önceki tahminine göre inşaatta yılda ölümcül kaza: her 9 dakikada bir ölüm

%63

tarım, inşaat, ormancılık-balıkçılık ve imalatın küresel ölümcül iş yaralanmalarındaki payı: yılda 200 bin

586

Türkiye'de 2025'te inşaatta iş kazası sonucu ölüm: toplamın %30'u

İnşaat, istihdamda önemli yer tutan ve yüksek sayıda iş kazasının yaşandığı bir sektördür; mekanizasyon artsa da el emeği hâlâ büyük rol oynar.

Kaynak: ILO (2023); SGK İstatistik Yıllığı 2025, NACE 41–43.

2024

İklim değişikliği ve yeni riskler

2,41 milyar

işçi aşırı sıcağa maruz: küresel işgücünün %70'inden fazlası

22,85 milyon

aşırı sıcağa bağlı yıllık iş yaralanması

18.970

aşırı sıcağa bağlı yıllık ölüm

- **Hava kirliliği:** 1,6 milyar açık hava çalışanı maruz; yılda 860 bine kadar ölüm.
- **Tarım ilaçları:** 870 milyondan fazla tarım çalışanı maruz; yılda 300 binden fazla zehirlenme ölümü.
- **Güneşin UV ışınımı:** 1,6 milyar çalışan maruz; yılda yaklaşık 19 bin melanom dışı cilt kanseri ölümü.

Kaynak: ILO (2024), Değişen iklimde işte güvenlik ve sağlığın sağlanması.

Sanayileşmiş ülkelerde değişim

- Son yıllarda sanayileşmiş ülkelerde iş kazalarının hızla azalmasında etkin İSG uygulamaları rol oynamıştır.
- İstihdamda sanayinin payının küçülmesi ve tehlikeli sektörlerdeki üretimin başka ülkelere kaydırılmasının da bu azalmada etkisi olduğu tahmin edilmektedir.
- Klasik sanayi riskleri azalırken hizmet sektörünün büyümesiyle yeni riskler ortaya çıkmaktadır; bunların başında kas-iskelet hastalıkları ve stres gelir.
- Bu hastalıkların gelişmekte olan ülkelerde de arttığı tahmin edilmekle birlikte, bu rahatsızlıkların ve meslek hastalıklarının çoğu kayıtlara girememektedir.

Gelişmekte olan ülkeler

- DSÖ'ye göre işyeri ölümleri, kazaları ve hastalıkları hâlâ beklenmedik düzeyde yüksektir. ILO'nun 2017 tahminine göre yetersiz İSG'nin ekonomik yükü dünya GSYH'sinin %3,94'ü, yaklaşık 2,99 trilyon ABD dolarıdır.
- Maliyetleri azaltmak için mesleki tehlike içeren endüstriler, küresel işgücünün büyük bölümünün yaşadığı gelişmekte olan ülkelere taşınmaktadır. Küresel işgücü 2019'da 3,46 milyara ulaşmıştır.
- Yeni sanayileşen ve gelişmekte olan ülkelerde kaza risklerinin Avrupa'dan 10–20 kat fazla olduğu hesaplanmıştır.
- Bu yüksek riskler; tarım, ormancılık, madencilik, taş ocakları ve inşaat gibi riskli işkollarının ve eski, koruyucusuz makinelerle yapılan geleneksel üretimin ekonomideki göreceli ağırlığına bağlıdır.

Yeni gelişmeler, yeni riskler

Değişen çalışma koşulları

- Kimya, elektronik, hizmet ve taşımacılık sektörlerinin genişlemesi yeni tür riskler ortaya çıkardı; iş kaynaklı risklerin iş dışı etkileri (çevre kirliliği gibi) de arttı.
- Travmatik yaralanmalar, solunum sistemi hastalıkları ve mesleki dermatitler gibi eski sorunlara psikolojik stres, ergonomik riskler ve ekranlı araçların görsel etkileri eklendi.

Yeni hastalık türleri

Yeni teknolojiler, iş organizasyonları, maddeler, malzeme ve enerjiler, iş uygulamaları, artan hareketlilik ve demografik değişim şu hastalıkları öne çıkarıyor:

- Psikolojik stres
- Kas-iskelet hastalıkları
- Alerjiler, enfeksiyon hastalıkları ve yaşla ilgili hastalıklar
- Mesleki kanser ve üreme sağlığı sorunları

2024

Avrupa Birliği'nde durum

3.367

ölümlü iş kazası

2,78 milyon

en az dört gün iş göremezliğe yol açan kaza

200 bin+

işle ilgili hastalıklardan yıllık ölüm

%3,3

kaza ve hastalıkların GSYH'ye maliyeti, yaklaşık 460 milyar €

Bu, AB'de yaklaşık her 2,6 saatte bir ölümlü iş kazası ve her 11 saniyede bir en az dört gün iş göremezliğe yol açan bir kaza demektir.

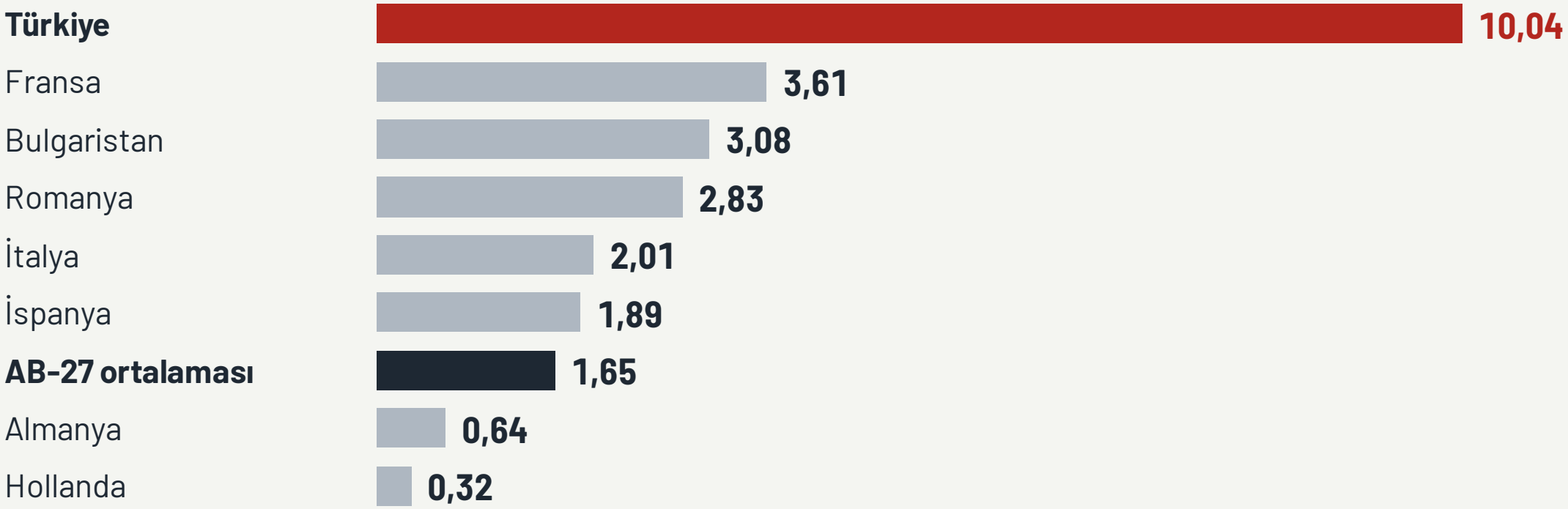
2000'lerin ortasında AB için yılda 8.900 kaza ölümü, 142.400 hastalık ölümü ve 20 milyar € görünen kaza maliyeti tahmin ediliyordu; ILO verilerine göre her 3,5 dakikada bir işle ilgili ölüm ve her 4,5 saniyede bir en az üç gün iş günü kaybına yol açan kaza öngörülüyordu.

Kaynak: Eurostat, ESAW 2024 verileri (25.09.2026); Avrupa Komisyonu, AB İSG Stratejik Çerçevesi 2021–2027.

2024

Ölümlü iş kazası oranı: Türkiye ve Avrupa

100 bin çalışanda iş kazası sonucu ölüm, 2024:

Türkiye'deki oran AB ortalamasının yaklaşık 6, Almanya'nınkinin yaklaşık 16 katıdır.

Türkiye: SGK, 4/1-a kapsamında 1.897 ölüm ÷ 18,9 milyon aktif sigortalı. AB ülkeleri: Eurostat (ESAW). Tanım ve kapsam farkları nedeniyle karşılaştırma yaklaşıktır.

Bölüm 4

Türkiye'de durum

Yasal çerçeve, kapsam ve SGK verileri

YENİ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ULUDAĞ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ofis akademi
ASYA AKADEMİ

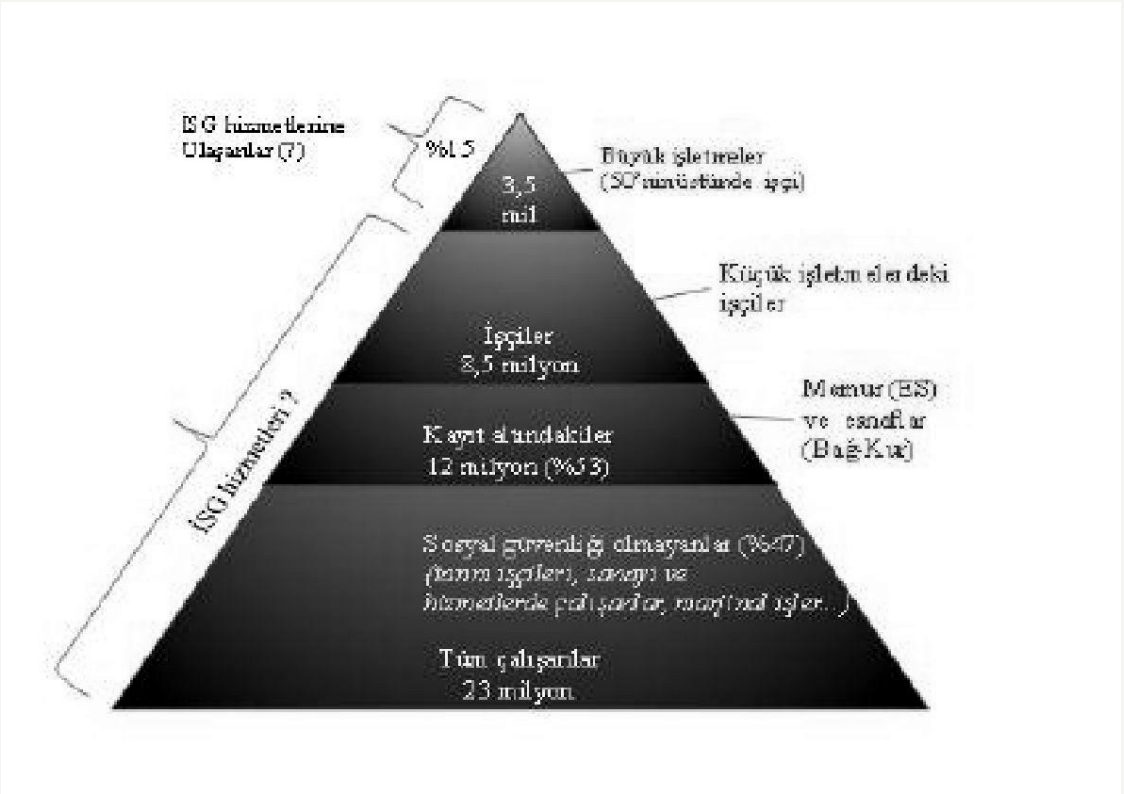
2012

Yasal çerçeve ve kapsam

- Türkiye'de İSG hizmetleri örgütlenmesinin yasal temeli önce 22.05.2003 tarihli 4857 sayılı İş Kanunu'nda düzenlendi.
- 20.06.2012 tarihli 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile İSG müstakil bir kanuna kavuştu. Kanun, kamu ve özel sektördeki bütün işlere ve işyerlerine, çırak ve stajyerler dâhil tüm çalışanlara uygulanır (md. 2).
- Kapsam dışında kalanlar: fabrika ve benzeri işyerleri dışında silahlı kuvvetler, kolluk ve istihbarat faaliyetleri; afet ve acil durum müdahaleleri; ev hizmetleri; çalışan istihdam etmeksizin kendi adına üretim yapanlar; hükümlü ve tutuklulara yönelik bazı faaliyetler.
- Kanun, işyeri temelli bir örgütlenme tanımlar. Ertelemelerin ardından iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi görevlendirme yükümlülüğü 1 Ocak 2025'ten itibaren kamu kurumları ve 50'den az çalışanı olan az tehlikeli işyerleri dâhil tüm işyerlerinde uygulanmaktadır.

2000'lerin sonunda İSG hizmetlerine erişim

- İSG hizmetleri yasal olarak yalnızca 50'den fazla işçi çalıştıran işyerlerinde zorunluydu; bu işçiler toplam 8,5 milyon SSK'lı işçinin yaklaşık %40'ıydı (3,5 milyon).
- İşçi statüsünde olmayan yaklaşık 4 milyon sigortalı (2 milyon memur, Bağ-Kur'a kayıtlı 2 milyon esnaf) ile sosyal güvencesi olmayan 11 milyon çalışan için yasal zorunluluk ve etkin bir İSG sistemi yoktu.
- Çalışanların yaklaşık %85'inin temel İSG hizmetlerine ulaşamadığı varsayılıyordu; ulaşanların aldığı hizmetin düzeyi ve kalitesi de ayrı bir sorundu.

Dönemin tahminleriyle İSG hizmetlerine erişim piramidi: toplam 23 milyon çalışan.

2025

Bugün çalışanlar ve sosyal güvenlik kapsamı

32,57 milyon
istihdam edilen kişi (TÜİK)

19,42 milyon
4/1-a: hizmet akdiyle çalışan aktif sigortalı

3,24 milyon
4/1-b: bağımsız çalışan aktif sigortalı

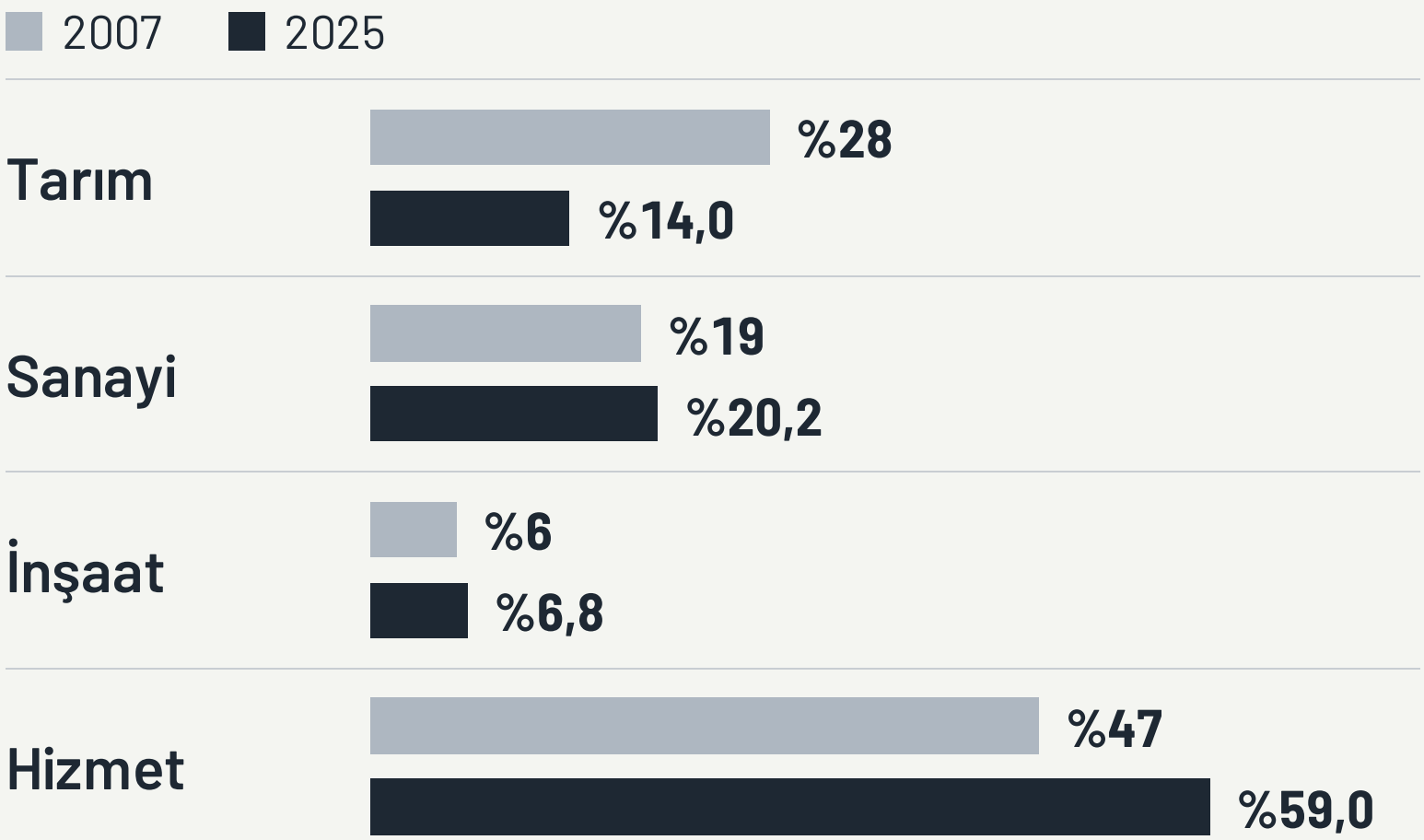
3,68 milyon
4/1-c: kamu görevlisi aktif sigortalı

%24,6
kayıt dışı istihdam oranı; tarım dışında %15,9

Kayıt dışı çalışma, hem İSG hizmetlerine erişimi hem de kazaların istatistiklere yansımasını sınırlar. 6331 sayılı Kanun'un kapsamı dışında kalanlar arasında ev hizmetlerinde çalışanlar ile çalışan istihdam etmeden kendi adına çalışanlar da vardır.

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri 2025; SGK İstatistik Yıllığı 2025, Tablo 1.1–1.4.

İstihdamın sektörel dağılımı: 2007 ve 2025

2025	Bin kişi
Tarım	**4.560**
Sanayi	**6.578**
İnşaat	**2.224**
Hizmet	**19.204**
Toplam	**32.566**

2007'de yaklaşık 6 milyon kişi tarımda çalışıyordu; tarım istihdamı mevsimsel olarak değişir.

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Araştırması 2007 ve İşgücü İstatistikleri 2025.

Kayıtlı iş kazaları: 2007, 2011 ve 2025

Gösterge (4/1-a)	2007	2011	2025
Aktif sigortalı	**8.505.390**	**11.030.939**	**19.416.389**
İş kazası	**80.602**	**69.227**	**766.039**
Meslek hastalığı	**1.208**	**697**	**916**
İş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölüm	**1.044**	**1.710**	**1.931**
Geçici iş göremezlik (gün)	**1.934.980**	**1.772.900**	**4.639.930**

2007'de 1.956 kişi, 2011'de 2.216 kişi sürekli iş göremez hâle geldi. 2007'de en çok iş kazası metal ve metalden eşya imalatında yaşandı (17.147 kaza, 61 ölüm); inşaatta 7.615 kaza ve 359 ölüm kaydedildi.

Kaynak: SSK İstatistik Yıllığı 2007; SGK İstatistik Yıllıkları 2011 ve 2025.

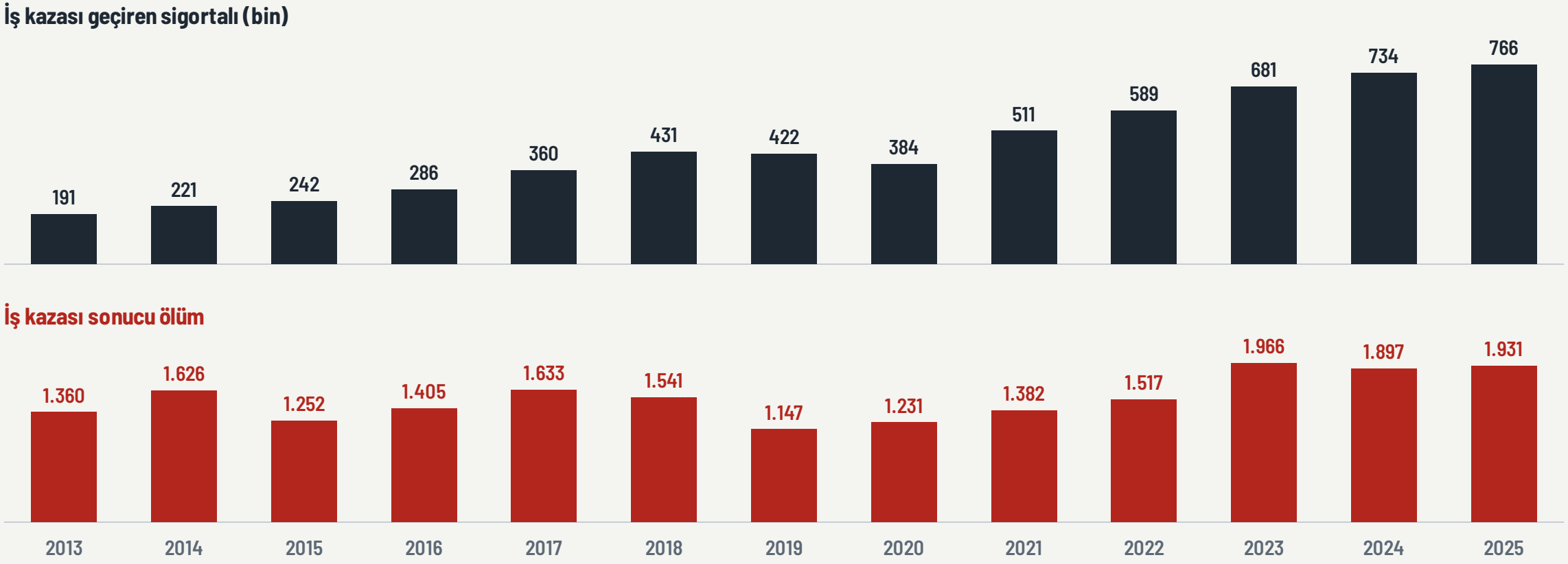
SSK ve SGK verileri, 2000–2011

Yıl	Sigortalı	İş kazası	Meslek hastalığı	Ölüm	Kayıp gün
2000	5.224.125	74.847	803	1.173	1.697.695
2001	5.334.125	72.267	883	1.008	1.852.502
2002	5.223.283	72.344	601	878	1.831.252
2003	5.615.238	76.668	440	811	2.111.432
2004	6.181.251	83.830	384	843	2.031.238
2005	6.803.862	73.923	519	1.096	1.791.292
2006	8.120.500	79.027	574	1.601	2.450.000
2007	8.505.900	80.602	1.208	1.044	1.942.573
2008	8.802.989	72.963	439	866	1.865.115
2009	9.030.202	64.316	429	1.171	1.572.106
2010	10.030.810	62.903	533	1.454	1.516.024
2011	11.030.939	69.227	697	1.710	1.772.900

Ölüm: iş kazası ve meslek hastalığı toplamı. Kayıp gün: ayakta ve yatarak geçici iş göremezlik.

Kayıtlı iş kazaları ve ölümler, 2013–2025

2025'te kaza sayısı bir önceki yıla göre %4,4 (733.646 → 766.039), ölüm sayısı %1,8 (1.897 → 1.931) arttı. 2010'dan 2011'e artış kazalarda %10, ölümlerde %17,6 olmuştu.

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları 2010–2025, 4/1-a kapsamı.

Sektörlere göre iş kazaları: 2011 ve 2025

Sektör	Kaza 2011	Ölüm 2011	Kaza 2025	Ölüm 2025
İnşaat	7.749	570	80.952	586
Kömür madenciliği	9.217	55	11.043	9
Metal ürünleri imalatı	7.268	72	31.714	42
Ana metal sanayi	5.272	18	24.286	31
Metalik olmayan mineral ürünler	4.240	39	20.043	64
Tekstil ürünleri	3.239	22	23.137	45

2011'de kazaların %13,3'ü kömür madenciliğinde, %11,2'si inşaatta yaşandı. 2025'te inşaat kazaların %10,6'sını, ölümlerin %30,3'ünü oluşturdu; kara taşımacılığı 288 ölümle ikinci sıraya yerleşti.

2025 sınıflaması NACE Rev. 2.1'e dayanır; iki yılın sektör tanımları birebir aynı değildir.

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları 2011 ve 2025.

İllere ve yaşa göre: 2011 ve 2025

Ölümlü iş kazalarının en çok görüldüğü iller

İl	2011	2025
İstanbul	**302 (%17,7)**	**315 (%16,3)**
Ankara	**172 (%10,1)**	**161 (%8,3)**
İzmir	**127 (%7,4)**	**99 (%5,1)**

Ölümlü kaza görülmeyen iller: 2011'de Ardahan, Kars ve Kilis; 2025'te Tunceli, Bayburt ve Kilis.

İş kazası geçirenlerin yaşı

Yaş grubu	2011	2025
20–24	–	**153.072 (%20,0)**
25–29	**15.877 (%23)**	**127.599 (%16,7)**
30–34	**15.200 (%22)**	**92.808 (%12,1)**

2025'te 18 yaşından küçük çalışanlarda 20.836 iş kazası kaydedildi.

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları 2011 ve 2025, il ve yaş tabloları.

Kazanın oluşu ve yaralanan bölge: 2011 ve 2025

2011

- Cisimlerin ezmesi, batması, kesmesi: 23.299 kaza (%33,6)
- Düşme: 9.871 kaza (%14,3)
- Makineler: 9.261 kaza (%13,4)
- En sık yaralanan bölgeler: parmaklar (15.133) ve eller (14.336)

2025

- Fiziksel zorlanma olmadan beden hareketi: 210.959 kaza
- Kayma, tökezleme ve düşme: 137.813 kaza ve 311 ölüm
- Makine, taşıt veya ekipmanın kontrolünün kaybı: 111.499 kaza ve 302 ölüm
- Parmak yaralanmaları: 122.763 kaza

2013'ten bu yana SGK, kazanın oluşunu Avrupa İş Kazası İstatistikleri (ESAW) sınıflamasıyla kaydediyor; iki yılın kategorileri birebir karşılaştırılamaz.

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları 2011 ve 2025, Tablo 3.1.17 ve 3.1.21.

İş günü kayıpları: 2011 ve 2025

Kalem	2011	2025
Geçici iş göremezlik (ayakta ve yatarak)	**1.772.900**	**4.639.930**
Ölüm vaka başına 7.500 gün; 2011'de 1.710, 2025'te 1.931 vaka	**12.825.000**	**14.482.500**
Sürekli iş göremezlik 2011: 2.216 vaka × 7.500 gün; 2025: 98.968,5 derece × 75 gün	**16.620.000**	**7.422.638**
Toplam gün kaybı	**31.217.900**	**26.545.068**

SGK yönteminde sürekli iş göremezlik için her vakaya 7.500 gün değil, iş göremezlik derecesinin 75 katı eklenir; %100 iş göremezlik 7.500 güne karşılık gelir. 2011 satırı her vakayı %100 kabul eder.

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları 2011 ve 2025, Tablo 3.1.30.

Eğitim eksikliği

Bulgular

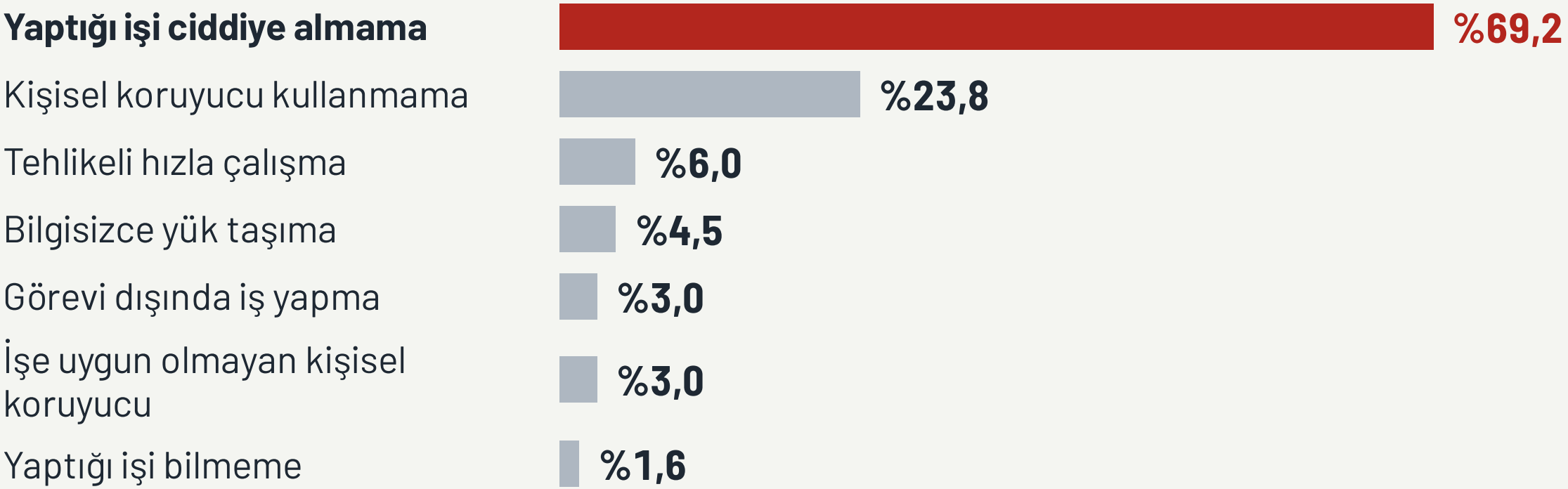
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı denetimlerinde en büyük eksiklik ve kusurun %82,92 oranla işverenlerin ve işçilerin eğitimsizliği olduğu tespit edilmişti.
- Toplam 4.230 işçinin çalıştığı 7 işyerinde yapılan bir araştırmada kaza geçiren 314 kişiden 194'ü (%61,8) bulunduğu işyerinde, 7'si (%2,2) önceki işyerinde eğitim görmüş; 113'ü (%36) hiç eğitim almamıştı.
- Aynı araştırmada kaza geçirenlerin %3'ü yalnızca okur yazar, 73'ü ilkokul mezunuydu; eğitim, işçinin öğrenme kapasitesine uygun olmadığı için yararlı olamamıştı.
- TÜİK'in 2007 İş Kazaları ve İşe Bağlı Sağlık Problemleri Araştırması'nda kaza geçiren 736 kişinin %4'ü okuma yazma bilmiyor, %4'ü yalnızca okur yazar, %52'si ilkokul mezunuydu.

Bugün: zorunlu İSG eğitimi

6331 sayılı Kanun (md. 17) ve Çalışanların İSG Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (2013) uyarınca çalışana en az:

Tehlike sınıfı	Süre	Sıklık
Az tehlikeli	8 saat	3 yılda bir
Tehlikeli	12 saat	2 yılda bir
Çok tehlikeli	16 saat	yılda bir

Bir araştırmaya göre kaza nedenleri

Oranların toplamı %100'ü aştığından kaza başına birden fazla neden belirtildiği anlaşılmaktadır. Araştırma, bu nedenlerin tümünü işçinin yeterli eğitim ve öğretiminin olmamasına bağlamaktadır.

Bölüm 5

Kaza istatistikleri ve oranlar

Uluslararası tanımlar ve Türkiye değerleri

YENİ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ULUDAĞ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu
ofis akademi
ASYA AKADEMİ

1998

Uluslararası iş kazası oranları

Cenevre'de 1998'de toplanan 16. Uluslararası Çalışma İstatistikçileri Konferansı (ICLS), iş kazası oranlarının hesaplanmasını karara bağladı:

Kaza sıklık oranı

Ölümlü ve ölümlü olmayan mesleki yaralanma sayısı × 1.000.000 ÷ toplam çalışma saati

Kaza ağırlık oranı

Mesleki yaralanmalardan doğan toplam kayıp gün × 1.000.000 ÷ toplam çalışma saati

Kaza olabilirlik (insidans) oranı

Mesleki yaralanma sayısı × 100.000 ÷ referans gruptaki işçi sayısı

Kaza sıklık oranı

Takvim yılındaki ölümlü ve ölümlü olmayan mesleki yaralanma sayısı, aynı yıl referans gruptaki işçilerin toplam çalışma saatine bölünüp 1.000.000 ile çarpılır.

Örnek: 850 işçinin çalıştığı bir işletmede bir yılda 100 iş kazası olmuş; yıllık izin, devamsızlık, hastalık ve kaza nedeniyle 40.000 iş günü kaybedilmiştir (yılda 300 iş günü, günde 7,5 saat).

KSO = 100 ÷ [(850 × 300 × 7,5) – (40.000 × 7,5)] × 1.000.000
= 100 ÷ 1.612.500 × 1.000.000 ≈ **62,02**

Türkiye	KSO
2010	**2,46**
2011	**2,45**
2024	**14,96**
2025	**15,39**

1 milyon çalışma saatinde iş kazası geçiren sigortalı sayısı (SGK, 4/1-a)

Kaza ağırlık oranı

Takvim yılında mesleki yaralanmalardan doğan toplam kayıp gün sayısı, aynı yıl referans gruptaki işçilerin toplam çalışma saatine bölünüp 1.000.000 ile çarpılır.

KAO = toplam kayıp gün ÷ toplam çalışma saati × 1.000.000

Toplam kayıp güne geçici iş göremezlik günlerine ek olarak her ölüm için 7.500 gün, sürekli iş göremezlik için iş göremezlik derecesinin 75 katı gün eklenir; %100 sürekli iş göremezlik 7.500 güne karşılık gelir.

Türkiye	KAO
2024	**551,2**
2025	**533,3**

1 milyon çalışma saatinde kaybedilen gün (SGK, 4/1-a)

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları 2024 ve 2025, Tablo 3.1.30.

Kaza olabilirlik oranı ve standardize oran

Kaza olabilirlik (insidans) oranı

- Takvim yılındaki mesleki yaralanma sayısı, referans gruptaki toplam işçi sayısına bölünüp 100.000 ile çarpılır; istatistiklerin elde edilmesi ve değerlendirilmesi açısından en sade orandır.
- Ülkeler 100.000 istihdam edilen, çalışan veya sigortalı işçiyi esas alabilir. ILO istatistiklerinde Türkiye verileri SGK kaynaklı olduğundan 100.000 sigortalı başına hesaplanır.
- **Türkiye, 2025:** 100 bin sigortalıda 3.945 iş kazası ve 9,9 ölüm.

Standardize iş kazası oranı

= faaliyet kolundaki iş kazası sayısı ÷ beklenen iş kazası sayısı × 100

Beklenen iş kazası sayısı = genel iş kazası hızı × incelenen işkolundaki zorunlu sigortalı sayısı

Genel iş kazası hızı = kaydedilen toplam iş kazası ÷ toplam sigortalı sayısı

Kaynaklar

Ulusal kaynaklar

SSK İstatistik Yıllığı 2007; SGK İstatistik Yıllıkları 2010, 2011, 2013–2025. sgk.gov.tr

TÜİK, Hanehalkı İşgücü Araştırması 2007; İşgücü İstatistikleri 2025.

4857 sayılı İş Kanunu (md. 114); 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, RG 30.06.2012, sayı 28339. mevzuat.gov.tr

İSG Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği, RG 29.12.2012; Çalışanların İSG Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, RG 15.05.2013.

2003/5930 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, RG 24.07.2003, sayı 25178 (mükerrer); 2025/11 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, RG 21.06.2025.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı duyuruları (2025).

Uluslararası kaynaklar

BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948); BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (1966).

ILO 155 sayılı Sözleşme (1981); ILO NORMLEX onay kayıtları ve duyuruları (2026).

ILO (2023). A call for safer and healthier working environments. Cenevre.

ILO (2024). Ensuring safety and health at work in a changing climate. Cenevre.

ILO (2017). XXI. Dünya İSG Kongresi küresel tahminleri, Singapur.

DSÖ/ILO (2021). WHO/ILO Joint Estimates of the Work-related Burden of Disease and Injury, 2000–2016. Cenevre.

DSÖ. Asbest: asbestle ilişkili hastalıkların ortadan kaldırılması, bilgi notu.

Eurostat. Accidents at work statistics (ESAW), 2024 verileri; sdg_08_60 veri seti.

Avrupa Komisyonu (2021). AB İSG Stratejik Çerçevesi 2021–2027.

EU-OSHA (2025). ESENER 2024 ilk bulgular.

Konsey Direktifleri 80/1107/AET ve 89/391/AET; AB Adalet Divanı, C-5/00 (2002).

Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi, risk değerlendirmesi uygulamalarına ilişkin rapor (2000'ler).

16. Uluslararası Çalışma İstatistikçileri Konferansı (1998), iş kazası istatistikleri kararı.

İş sağlığı ve güvenliği eğitimi

Teşekkürler

YENİ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu

ULUDAĞ UZMAN AKADEMİ
iş sağlığı ve güvenliği eğitim kurumu

ofis akademi

ASYA AKADEMİ
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ EĞİTİM KURUMU